

Студент 4 курсу
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ "КАПІТАЛ БАНКУ" ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ

Анотація. Досліджено економічну сутність категорії "капітал банку" шляхом аналізу та узагальнення різних підходів стосовно визначення поняття "банківський капітал". Проаналізовано класифікацію видів капіталу банку та узагальнено класифікаційні ознаки капіталу банку.

Аннотация. Исследована экономическая сущность категории "капитал банка" путем анализа и обобщения различных подходов к определению понятия "банковский капитал". Проанализирована классификация видов капитала банка и обобщены классификационные признаки капитала банка.

Annotation. The economic essence of the category "bank capital" was researched through analysis and synthesis of different approaches to the definition of bank capital. Analysis of classification of bank capital and generalized classification attributes of capital was made.

Ключові слова: банківський капітал, власний капітал, класифікаційні ознаки, ресурсна база.

Провідне місце у сучасних умовах економіки України належить фінансово-кредитній системі. Від ефективності й безперебійності функціонування кредитно-фінансового механізму залежить не лише своєчасне отримання коштів окремими господарськими одиницями, а й темпи економічного розвитку країни в цілому. Центральною ланкою цього механізму в сучасній економіці стають банки. Один із найголовніших складових елементів діяльності банку – вивчення його ресурсної бази, а саме банківського капіталу, що є надзвичайно актуальним питанням.

Дослідженню сутності поняття "банківський капітал" присвячено праці провідних вітчизняних та зарубіжних економістів. Серед вітчизняних вчених слід виділити Алексеєнко М. Д., Василик О. Д., Васюренко О. В., Гальчинського Л. С., Міщенко В. І., які досліджують як теоретичні, так і практичні основи банківського капіталу в умовах економіки України. Дзюблюк О. В., Ковальчук Т. Т., Мочерний С. В., Мороз Л. М. розглядають теоретичні аспекти банківського капіталу як в Україні, так і за її межами. Зарубіжні економісти, такі, як: Мишкін Ф. С., Е. Рід, Роуз П. С., Василичена Е. Н., Жуков Е. Ф., Колесникова В. І., Лаврушина О. І. досліджують сутність, структуру та рух банківського капіталу. В той же час в економічній літературі не вирішено дискусійне питання сутності банківського капіталу, не було висвітлено природи поняття "банківський капітал" та його призначення у діяльності банку.

Метою статті є визначення економічної сутності капіталу банку, узагальнення існуючих класифікацій банківського капіталу.

Банківський капітал – це основа діяльності будь-якого банку, оскільки процеси утворення капіталу й надання позик перебувають у тісному взаємозв'язку. Тому розуміння економічного змісту банківського капіталу, значення проблем, пов'язаних із його ефективним формуванням і доцільним використанням, надзвичайно важливе, особливо для українських банків.

За результатами аналізу економічної літератури [1 – 11] виявлено, що не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття "капітал банку". Аналіз наукової літератури дозволяє визначити особливі характеристики банківського капіталу, основні підходи з яких наведені в таблиці.

Таблиця

Підходи до визначення поняття "капітал банку"

Ключові слова	Визначення поняття "капітал банку"
Кошти, фонди та резерви	Кошти, спеціально створені фонди та резерви, призначені для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків, і які перебувають у користуванні банку [10]
	Кошти, які внесли власники банку; він складається переважно з акціонерного капіталу, резервів і нерозподіленого прибутку [2, с. 450]
	Сукупність різних видів грошових капіталів, коштів, які використовує банк у вигляді банківських ресурсів для забезпечення своєї діяльності, здійснення різноманітних банківських операцій та отримання прибутку [4, с. 143]
Чисті активи	Залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань [6]
	Чисті активи банку, які дорівнюють різниці між сумою активів і пасивів [9, с. 258]
	Сукупність грошових капіталів (власних і залучених коштів), якими оперують банки. Будучи вкладеними в банківську справу, вони приносять власнику банківський прибуток [5, с. 76–77]

Сукупний капітал

© Єгорова О. А., 2014

	Сукупність внесених власниками – учасниками капіталу – власних коштів, які зрос-
--	--

	тають у результаті ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових вливань з боку учасників [3, с. 18]
	Сукупність грошових капіталів, залучених банком, які використовуються ним у вигляді банківських ресурсів для кредитно-розрахункових та інших операцій [8]
	Складна структура, основу якої становить власний банківський капітал. Однак переважно частка припадає на залучений та позичений банківський капітал [1, с. 31]

Як видно з таблиці, серед запропонованих вченими-економістами визначень терміна "банківський капітал" можна виділити кілька підходів до розуміння цього поняття. Більшість вчених, серед яких Кириченко О. А., Ж. Довгаль, Молдованов М. І., Алексеєнко М. Д., схильні вважати, що сутність банківського капіталу полягає в тому, що він становить сукупність капіталів, коштів, якими оперують банки, тобто капітал банку є складною структурою, яка охоплює сукупність грошових капіталів, залучених банком. Існує також підхід, представником якого є Мишкін Ф. С., до визначення капіталу як до активів банку, за виключенням його зобов'язань, тобто банківський капітал є "чистими активами".

У вітчизняній і зарубіжній економічній літературі та практиці термін "банківський капітал" вживається досить часто, і залежно від контексту в це поняття вкладається різний зміст. Найбільш повним, на думку автора, є визначення банківського капіталу, запропоноване в енциклопедії банківської справи України [4, с. 143], а саме: банківський капітал – сукупність різних видів грошових капіталів, коштів, які використовує банк у вигляді банківських ресурсів для забезпечення своєї діяльності, здійснення різноманітних банківських операцій та отримання прибутку.

Глибшому усвідомленню самого поняття "банківський капітал" та механізму його функціонування сприяє поділ банківського капіталу на окремі складові з подальшим групуванням їх за однорідними ознаками, тобто його класифікація. Аналіз літературних джерел [1 – 10] дозволив дійти висновку, що не існує єдиної загальноприйнятої класифікації банківського капіталу. Заслужують на увагу класифікації, запропоновані вітчизняними науковцями Алексеєнко М. Д. [1], Вовчак О. Д. [2] та Кіреєвою К. О. [7]. Алексеєнко М. Д. використовує лише ті ознаки, які, на його думку, безпосередньо пов'язані з формуванням банківського капіталу з метою здійснення банківської діяльності. Алексеєнко М. Д. пропонує класифікувати банківський капітал за такими критеріями: за місцем мобілізації; за можливістю прогнозування величини банківського капіталу; за терміном знаходження у розпорядженні банку; за резидентністю; за формою власності; за організаційно-правовою формою залучення банківського капіталу; за формою залучення банківського капіталу; за джерелом утворення.

Кіреєва К. О. [7] доповнює класифікацію поділом банківського капіталу за формою постійності на основний та додатковий банківські капітали та субординований борг, а також за якістю формування – на реальний та фіктивний. Досить слушним є поділ банківського капіталу на такий, що регулюється, і відповідно на той, що не регулюється.

На відміну від Алексеєнко М. Д., Вовчак О. Д. [2] виділяє такі ознаки, за якими також можна класифікувати банківський капітал: за характером використання власниками; за способом розрахунків; за джерелами формування; за характером використання у банківській діяльності.

При цьому слід зазначити, що у розглянутих класифікаціях відсутній поділ залежно від ризиків, які характерні для банківської діяльності. Тому доцільно поділити банківський капітал на достатній для покриття банківських ризиків та недостатній.

Аналіз поданих класифікацій дав змогу зробити висновок, що всі класифікації ґрунтуються на функціях банківського капіталу, розкривають через існуючі ознаки саму сутність поняття "банківський капітал". Запропоновані класифікації пов'язані з формуванням банківського капіталу з метою здійснення банківської діяльності. Таким чином, за результатами дослідження економічної літератури [1 – 3] узагальнено класифікацію видів капіталу банку, що наведено на рисунку.

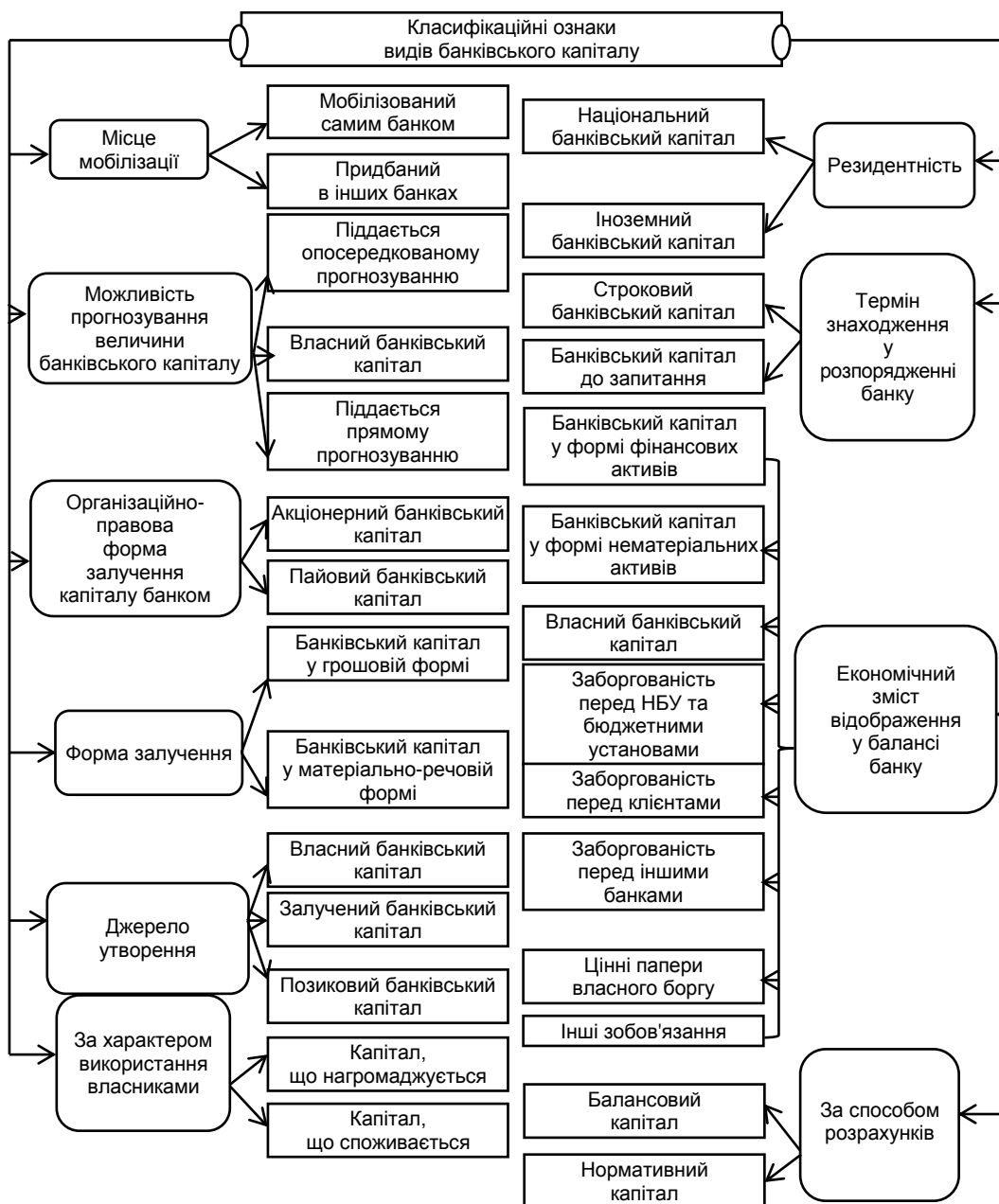

Рис. Класифікація видів банківського капіталу

Таким чином, за результатами дослідження визначено економічну сутність банківського капіталу та узагальнено його види. Отримані результати дають змогу зробити висновок, що капітал банку є динамічним, функціональним утворенням, яке забезпечує поточну банківську діяльність від початку його виникнення. Своєю функціональністю банківський капітал забезпечує збереження довіри до банків з боку населення, а здійснення поточних та стратегічних функцій реалізує фінансову стійкість банківської системи.

Наук. керівн. Слущка О. В.

Література: 1. Алексеенко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М. Д. Алексеенко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 276 с. 2. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак, Н. Н. Руцишин, Т. Я. Андрейнів. – К. : Знання, 2008. – 564 с. 3. Довгаль Ж. Банківський капітал: суть і значення / Ж. Довгаль // Вісник НБУ. – 1998. – № 9. – С. 18–21. 4. Енциклопедія банківської справи України / під ред В. С. Стельмах. – К. : Молодь ; Ін Юре, 2001. – 680 с. 5. Енциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / за ред. М. І. Молдованова. – К. : Техніка, 1993. – 856 с. 6. Про банки і банківську діяльність : Закон України // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2009. – № 2. – С. 4–40. 7. Кірсєва К. О. Регулювання банківського капіталу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / К. О. Кірсєва. – К., 2006. – 29 с. 8. Кириченко О. А. Банківський менеджмент : навч. посібн. / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. Л. Роголь. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с. 9. Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Ф. С. Мишкін ; пер. з англ. С. Панчишина. – К. : Основи, 1998. – 963 с. 10. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>. – Назва з екрану.

